

Nr 44.

Ankom till Riksdagens kansli den 3 maj 1911 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om järnvägsaktiebolag och till lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse.

Genom en den 21 april 1911 dagtecknad proposition, nr 204, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om järnvägsaktiebolag.

Med upphäfvande af lagen den 5 mars 1897, innefattande särskilda bestämmelser om järnvägsaktiebolag, förordnas som följer:

1 §.

Med järnvägsaktiebolag förstås i denna lag aktiebolag, som har till ändamål att för allmän trafik bygga eller använda järnväg, så ock aktiebolag för förvärfvande och förvaltande af aktier eller andra andelar i bolag med sådant ändamål, som nu är sagdt.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 7 Saml. 1 Afd. 41 Häft. (Nr 44.)

2 §.

I fråga om järnvägsaktiebolag skola de angående aktiebolag enligt lag i allmänhet gällande stadganden lända till efterrättelse, såvidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas.

3 §.

Å järnvägsaktiebolags ordning skall sökas Konungens stadfästelse. Konungen pröfvar bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, så ock om eljest från det allmännas sida hinder mot meddelande af stadfästelse icke möter. Å ändring i bolagsordning för järnvägsaktiebolag skall Konungens stadfästelse ock sökas.

4 §.

Finner Konungen skäl att meddela den sökta stadfästelsen, skall registrering ske efter ty i lagen om aktiebolag är stadgadt. Ansökning om bolagets registrering må af registreringsmyndigheten ej upptagas, där ej Konungens beslut om meddelad stadfästelse å bolagsordningen ingifves; ej heller må ändring i bolagsordningen registreras, med mindre den styrkes vara af Konungen stadfäst.

5 §.

Ej må annan än här i riket bosatt svensk medborgare vara ledamot eller suppleant i styrelsen eller berättigas att teckna bolagets firma.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912. Hvad i 5 § är stadgadt skall äga tillämpning jämväl å järnvägsaktiebolag, som före nämnda dag bildats. Konungen äge dock, där vid lagens trädande i kraft andra än här i riket bosatta svenska medborgare äro utsedda till ledamöter i styrelsen för sådant bolag, medgifva, att vissa utländska medborgare eller å utrikes ort bosatta svenska medborgare må vara ledamöter i styrelsen, högst till det antal, hvartill sådana personer vid

lagens trädande i kraft voro utsedda till styrelseledamöter; och skall hvad sålunda stadgats äga motsvarande tillämpning å suppleanter i styrelsen. I öfrigt skola i afseende å denna lags tillämplighet å redan bildade järnvägsaktiebolag gälla enahanda bestämmelser, som i lagen om aktiebolag finnas stadgade i fråga om dess tillämplighet å äldre aktiebolag.

L a g

om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse.

Med upphäfvande af lagen den 27 maj 1898, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, förordnas som följer:

1 §.

I fråga om aktiebolag, som uteslutande hafva till ändamål att idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, skola de angående aktiebolag enligt lag i allmänhet gällande stadganden lända till efterrättelse, såvidt de ej strida mot hvad här nedan förordnas.

2 §.

Å bolagsordning för aktiebolag, som i denna lag afses, skall sökas Konungens stadfästelse. Konungen pröfvar bolagsordningens öfverensstämmelse med denna lag samt lag och författningar i öfrigt, så ock huruvida därutöfver med afseende på vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse särskilda bestämmelser må erfordras. Å ändring i bolagsordning för sådant bolag skall Konungens stadfästelse ock sökas.

3 §.

Finner Konungen skäl att meddela den sökta stadfästelsen, skall registrering ske efter ty i lagen om aktiebolag är stadgad. Ansökning om bolagets registrering må af registreringsmyndigheten ej upptagas,

där ej Konungens beslut om meddelad stadfästelse å bolagsordningen ingifves; ej heller må ändring i bolagsordningen registreras, med mindre den styrkes vara af Konungen stadfäst.

4 §.

Ej må aktiebolag, som i denna lag afses, drifva inlåning på räkning, som af bank allmänneligen begagnas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912. Hvad i 4 § är stadgadt skall äga tillämpning jämväl å då bildade aktiebolag, som i denna lag afses; dock att Konungen äger medgifva anstånd med stadgandets tillämpning å sådant bolag under viss tid, högst fem år. I öfrigt skola i afseende å denna lags tillämplighet å redan bildade aktiebolag, som i lagen afses, gälla enahanda bestämmelser, som i lagen om aktiebolag finnas stadgade i fråga om dess tillämplighet å äldre aktiebolag.

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande proposition, har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet den 7 april 1911, hvaraf utdrag bifogats propositionen, anfört följande:

»För järnvägsaktiebolag samt för aktiebolag, som uteslutande hafva till ändamål att idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, gälla särskilda speciallagar, nämligen för de förra lagen den 5 mars 1897, innefattande särskilda bestämmelser om järnvägsaktiebolag, och för de senare lagen den 27 maj 1898, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse. Enligt båda dessa lagar skola för omförmälda aktiebolag lända till efterrättelse de angående aktiebolag enligt lag i allmänhet gällande stadganden med de afvikelser, som föranledas af de i lagarna meddelade särskilda föreskrifterna.

Vid granskning af det förslag, som ligger till grund för den nya lagen om aktiebolag af den 12 augusti 1910, har lagrådet framhållit, att det visserligen vore klart, att den nya lagen, såvidt anginge dess hufvud-innehåll, blefve tillämplig på järnvägsaktiebolag och de aktiebolag, som afses i lagen den 27 maj 1898, men att det syntes mera tvifvelaktigt,

huruvida den nya lagens öfvergångsbestämmelser komme att gälla jämväl nämnda båda slag af aktiebolag. Lagrådet hemställde därför, att denna ovisshet måtte på lämpligt sätt undanröjas.

Hvad lagrådet sålunda hemställt synes mig böra föranleda uttryckliga stadganden därom, att jämväl de i lagen om aktiebolag meddelade öfvergångsbestämmelserna skola äga tillämpning å de aktiebolag, som i förstnämnda lagar afses.

I samband med den nu ifrågasatta, mera formella ändringen af ifrågavarande speciallagar torde jag få upptaga till behandling väckta frågor om materiell ändring af dessa lagar i vissa hänseenden.

Uti underdånig skrifvelse den 8 december 1909 har chefen för generalstaben hemställt att i sammanhang med pågående lagstiftningsarbete rörande aktiebolag i allmänhet sådan ändring måtte göras i lagen den 5 mars 1897, att i styrelsen för järnvägsaktiebolag finge inväjas endast i Sverige bosatta svenska undersåtar, därest ej för särskildt fall och på därom gjord ansökan Konungen annorlunda bestämde. Och har chefen för generalstaben till stöd för denna sin hemställan i hufvudsak anfört följande. Järnvägar vore på ett alldeles särskildt sätt indragna i krigsförberedelsen. Redan under vanliga förhållanden vore det därför olämpligt, att en utlänning sutte i styrelsen för svenskt järnvägsaktiebolag med de möjligheter till detaljstudier, som därigenom yppades, och i kritiska tider skulle ett sådant förhållande vara rent af oförsvarligt, då så mycket berodde på att våra stridskrafter gruppering ej i förtid blottades och då grupperingen verkställdes just genom järnvägarna.

Öfver denna hemställan har patent- och registreringsverket den 3 mars 1910 afgifvit infordradt utlåtande och därvid fogat en utredning rörande vissa på ifrågavarande ärende inverkan omständigheter. Af denna utredning inhämtas följande. Af 152 då registrerade järnvägsaktiebolag hade 84 i sina bolagsordningar intagit den bestämmelsen, att endast i Sverige bosatta svenska undersåtar finge vara ledamöter af bolagets styrelse. För 64 bolag saknades bestämmelse i bolagsordningen angående styrelseledamöternas nationalitet; i alla dessa bolag vore emellertid samtliga styrelseledamöter här i riket bosatta svenska undersåtar. I återstående 4 bolag finge enligt bestämmelse i bolagsordningen ett visst antal styrelseledamöter vara främmande undersåtar eller å utrikes ort bosatta svenska undersåtar, men i endast 2 af dessa bolag vore till styrelseledamöter utsedda andra än här i riket bosatta svenska undersåtar.

Otvifvelaktigt måste det på de skäl, som chefen för generalstaben anført, anses synnerligen betänkligt, att utländsk undersåte eller å utrikes ort bosatt svensk undersåte tillåtes vara ledamot af styrelsen för järnvägsaktiebolag. I öfverensstämmelse med hvad redan nu gäller i fråga om bankaktiebolag synes mig därför böra stadgas, att ledamot af styrelsen för järnvägsaktiebolag skall vara här i riket bosatt svensk undersåte. Ett dylikt stadgande torde dock icke vara till fyllest för ernående af det syfte man vill vinna. Enligt den nya aktiebolagslagen kan nämligen annan än styrelseledamot utses till firmatecknare och såsom sådan erhålla en ställning, hvilken i det närmaste såväl utåt som inåt sammanfaller med styrelsens. Det torde följaktligen jämväl böra föreskrifvas, att till firmatecknare ej må utses annan än här i riket bosatt svensk undersåte.

Att låta de af mig nu ifrågasatta bestämmelserna gälla redan bestående järnvägsaktiebolag läser icke möta några betänkligheter utom beträffande bolag, hvilka enligt stadgande i bolagsordning äga rätt att till styrelseledamot utse annan än här i riket bosatt svensk undersåte. Därest emellertid sådant bolag, då bestämmelserna träda i kraft, ej begagnar sig af nämnda rätt, läser med visshet kunna antagas, att densamma är af ringa betydelse för bolaget. Med hänsyn härtill torde öfvervägande skäl tala för att låta ifrågavarande bestämmelser utan förbehåll gälla dylikt bolag. Däremot torde bestämmelsernas tillämplighet å bolag, i hvilket främmande undersåte eller å utrikes ort bosatt svensk undersåte vid bestämmelsernas ikraftträdande är utsedd till styrelseledamot, ej böra genomföras annorledes än med stor varsamhet; och det läser böra ske endast där deras tillämpande af hänsyn till allmänt intresse måste anses med nödvändighet påkalladt eller ej skulle kunna föranleda afsevärda rättsförluster för bolaget eller andra. Det torde därför böra öfverlämnas åt Konungen att i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida sådan styrelseledamot må kvarstå i styrelsen och huruvida efter hans afgang till styrelseledamot må utses viss främmande undersåte eller viss å utrikes ort bosatt svensk undersåte.

De af mig ifrågasatta nya stadgandena angående järnvägsaktiebolag synas lämpligen böra sammanföras med de redan gällande bestämmelserna till en ny lag, innefattande särskilda bestämmelser om järnvägsaktiebolag.

I statsrådet den 11 januari innevarande år, då Kungl. Maj:t beslöt att till Riksdagen aflåta nådig proposition med förslag till lag om bankrörelse, framhöll föredraganden, chefen för finansdepartementet,

att aktiebolag, som uteslutande hafva till ändamål att idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, borde uteslutas från rätt till bankmässig inlåning, och att förty till lagen den 27 maj 1898 borde göras ett tillägg, hvarigenom förbud mot dylik inlåning meddelades ifrågavarande bolag.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet tillåter jag mig nu att anmäla den sålunda väckta frågan om ändring i nyssnämnda lag; och då olämpligheten af att aktiebolag, hvars ändamål är att idka fastighetsbelåning eller pantlånerörelse, drifver bankmässig inlåning, ej torde med fog kunna bestridas, lärer för dessa bolag — i anslutning till den i 1 § andra stycket af förslaget till lag om bankrörelse intagna bestämmelsen — böra meddelas förbud mot inlåning på räkning, som af bank allmänneligen begagnas. I fall, då sådant bolag nu genom dylik inlåning förskaffat sig rörelsekapital, lärer emellertid rådrum böra beredas bolaget att afveckla denna del af sin rörelse. Respittiden synes böra sättas olika långt allt efter inlåningens förhållande till rörelsen i dess helhet och torde därför lämpligen i hvarje särskildt fall bestämmas af Konungen inom viss i lagen angifven gräns af exempelvis fem år.

Då lagen den 27 maj 1898 består af endast två paragrafer, af hvilka den ena torde böra undergå formell ändring, synas de nu föreslagna ändringarna i lagen böra föranleda en omarbetning af densamma i dess helhet.

I öfverensstämmelse med hvad jag sålunda anfört har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag, innefattande särskilda bestämmelser om järnvägsaktiebolag, och till lag, innefattande särskilda bestämmelser om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse.»

Utskottet har vid granskning af lagförslagen icke funnit anledning att mot dem göra någon erinran. Utskottet får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 2 maj 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.